

Nr 174.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1928 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till visst avtal mellan kronan och Vänersborgs stad m. m.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 20 mars 1928 dagtecknad proposition (nr 238), vilken till förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna det av t. f. departementschefen förordade och såsom bilaga A vid oförmälda protokoll fogade förslag till avtal med staden Vänersborg rörande det framtida disponerandet av Västgöta regementes förutvarande kasernetablissemang m. m., under förutsättning att avtalet med de smärre formella jämkningar i lydelsen, som kunde ifrågasättas, jämväl biträdades av staden; *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av t. f. departementschefen angivits, och på de villkor i övrigt, som kunde bestämmas av Kungl. Maj:t — träffa avtal med Vänersborgs stad om överlåtande till staden av den s. k. Hafvenströmska lyekan.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

t. f. Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll inledningsvis anfört följande.

»Genom brev den 16 november 1906 förordnade Kungl. Maj:t, att Västgöta regemente skulle förläggas till Vänersborg, så snart kasernetablissemang för regementet blivit därstädes uppfört. I anledning härav träffades mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement och Vänersborgs stad ett den 25 och den 28 november 1906 dagtecknat kontrakt, enligt vilket staden i och för militärförläggningen överlät till kronan ett markområde ävensom förband sig att fullgöra vissa prestationer. Kontraktet torde få fogas såsom bilaga (Bil. C) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

År 1916 blev det för Västgöta regemente avsedda kasernetablissemanget färdigställt och togs i bruk av regementet.

Sedan i samband med försvarsväsendets omorganisation beslut fattats om att militärförläggningen till staden skulle upphöra, har kasernkommittén i skrivelse den 15 oktober 1927 framlagt förslag angående omändring av kasernetablissemanget i Vänersborg till en anstalt för vård av sinnessjuka

och sinnesslöa. Beträffande den närmare innebörden av detta förslag hänvisar jag till vad chefen för socialdepartementet förut denna dag därutinnan till statsrådsprotokollet anfört vid anmälan av frågan om avlåtande till riksdagen av proposition (nr 165) i ämnet. Planen på en dylik ändrad disposition av nämnda etablissemang sammanhänger med frågan om åvägabringande av en uppgörelse med Vänersborgs stad i anledning av militärförläggningens upphörande. I nyssberörda skrivelse den 15 oktober 1927 har kasernkommittén framlagt resultatet av de förhandlingar, som i sådant hänseende förts mellan kommittén och Vänersborgs stad. Dessa förhandlingar hava lett till avslutandet av ett den 4 och den 12 januari 1927 dagtecknat preliminärt avtal, vilket torde få såsom bilaga (Bil. B) fogas vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Kommittén har hemställt, att därest kasernetablissemangets utnyttjande för det föreslagna nya ändamålet vunne godkännande, ifrågavarande avtal måtte bliva föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.»

Härefter har t. f. departementschefen redogjort för kasernkommitténs i ärendet verkställda utredning och innebörden av omförmälda preliminära avtal ävensom för av vederbörande myndigheter avgivna yttranden.

För egen del har t. f. departementschefen anfört följande.

»Av det föregående framgår, att Västgöta regementes förläggning till Vänersborg efter genomförandet av 1925 års härorganisation upphört. Enligt det av kasernkommittén upprättade förslaget skall det ledigblivna kasernetablissemanget i Vänersborg tagas i anspråk för inredande av en anstalt för vård av sinnessjuka och sinnesslöa. Det förslag till avtal med staden Vänersborg, som kommittén framlagt angående bland annat etablissemangets framtida utnyttjande, har inom socialdepartementet underkastats granskning i samband med behandling av frågan om inrättande av dylik anstalt. Härvid har befunnits, att vissa ändringar och tillägg till avtalet, särskilt i fråga om de markområden, som böra avses för den tilltänkta anstalten, lämpligen böra komma till stånd.

Under hänvisning till vad chefen för socialdepartementet tidigare anfört till statsrådsprotokollet vid anmälan av frågan om avlåtande till riksdagen av proposition angående omändring bland annat av Västgöta regementes kasernetablissemang i Vänersborg till sinnessjukanstalt ävensom till den av honom åberopade, vid nyssnämnda proposition fogade kårtan får jag rörande avtalet med Vänersborgs stad erinra om följande.

Enligt kasernkommitténs förslag skulle för den planerade sinnessjukanstalten tagas i anspråk en del av det markområde, som tidigare disponerats av Västgöta regemente. Av den mark, som staden enligt 1906 års avtal upplåtit till kronan, skulle för anstaltens behov alltjämt bibehållas den söder om landsvägen från staden till Rånnum belägna delen. Å detta markområde, vilket i areal beräknats innehålla omkring 35 hektar, äro samtliga till kasernetablissemanget hörande byggnader förlagda. Återstoden av det markområde, staden upplåtit, med en areal av omkring 85,6 hektar, skulle, med ett mindre undantag, återställas till staden. Denna del av området är belägen på norra sidan om landsvägen.

För anstaltens räkning skulle vidare tagas i anspråk det kronan tillhöriga landeriet Petersberg, innehållande omkring 5,4 hektar. Denna fastighet är emellertid belägen på ömse sidor om järnvägslinjen Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga. Den norra delen omfattar cirka 3 hektar och den söder om järnvägslinjen belägna delen omkring 2,4 hektar.

Därest ytterligare mark, utöver de sålunda för anstalten avsedda områdena om tillhoppa 40,4 hektar, skulle befinnas bliva erforderlig, funnes enligt

vad kommittén framhallit, sådan att tillgå i närheten av kasernetablissemang. Kommittén syftade härvid på den kronan tillhöriga s. k. Hafvenströmska lyckan, i areal innehållande omkring 8 hektar och belägen söder om förenämnda järnvägslinje i närheten av landeriet Petersberg. Denna fastighet står under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Förutom det markområde, Vänersborgs stad upplåtit såsom kaserntomt och övningsfält för Västgöta regemente, samt landeriet Petersberg har regementet haft till sitt förfogande större delen av landerierna Källshagen och Fredrikslund. Sedan staden Vänersborg hos Kungl. Maj:t gjort framställning om medgivande att få inköpa de delar av dessa fastigheter, som varit upplåtna till regementet, har kasernkommittén tillstyrkt fastigheternas försäljning till staden mot viss köpeskilling.

På sätt framgår av förberörda utav chefen för socialdepartementet avgivna yttrande, hava allvarliga anmärkningar från medicinalstyrelsens sida framställts beträffande det för anstalten enligt kasernkommitténs förslag avsedda markområdet. Såväl områdets storlek och form som markens belägenhet hava föranlett erinringar.

Med anledning härav hava, såsom nyss antytts, vissa ganska betydelsefulla ändringar av förslaget beträffande markområdet för anstalten ansetts påkallade.

I första hand har det syntts lämpligt att för anstaltens räkning behålla de delar av landerierna Källshagen och Fredrikslund, som varit upplåtna till regementet. Dessa delar innehålla i areal tillhoppa omkring 31 hektar. Någon försäljning till staden av dessa fastigheter bör alltså icke komma till stånd. För att erhålla en bekväm förbindelse över allmänna landsvägen mellan å ena sidan det söder om denna belägna egentliga anstaltsområdet och landeriet Petersberg samt å andra sidan landerierna Källshagen och Fredrikslund har det syntts vara nödvändigt att i kronans hand behålla östligaste delen av det område norr om landsvägen, som enligt kasernkommitténs förslag skulle återlämnas till staden. Härigenom skulle anstalten komma att på tillräcklig sträcka disponera mark å båda sidor om landsvägen.

För att kunna genomföra den sålunda såsom önskvärd ansedda utvidgningen av anstaltens område hava förnyade förhandlingar upptagits med ombud för Vänersborgs stad. Härvid hava jämväl representanter för medicinalstyrelsen och kasernkommittén biträtt.

Under dessa förhandlingar har staden förklarat sig avstå från sin begäran att inköpa de till regementets disposition ställda delarna av landerierna Källshagen och Fredrikslund. Vidare har staden medgivit, att kronan av den utav staden enligt 1906 års avtal upplåtna marken norr om landsvägen behölle omkring 5 hektar av den östligaste delen, gränsande intill landeriet Fredrikslund. Detta område har av staden värderats till 6,000 kronor. I stället för detta markområde har staden begärt att utan ersättning med äganderätt bekomma den del av landeriet Petersberg, som är belägen söder om järnvägslinjen, i areal innehållande omkring 2,4 hektar. Enligt av domänintendenten i Älvsborgs län verkställd uppskattning kan detta jordområde, som är obebyggt, värderas till 2,400 kronor. Slutligen har staden för att tillmötesgå ett från medicinalstyrelsens sida härom framställt krav frånträtt den rätt, som kunde tillkomma staden att nyttja en i § 7 andra stycket av kasernkommitténs avtalsförslag omförmäld väg, avsedd att utgöra förbindelse mellan allmänna landsvägen och stadens renhållningsverk.

Stadens delegerade hava vid förhandlingarna å andra sidan framställt vissa önskemål. Sålunda har hemställts, att vid lösning av markfrågan för anstalten i enlighet med vad ovan antytts måtte från kronans sida dels lämnas utfästelse, att antalet vårdplatser i den blivande sinnessjukanstalten skulle

utgöra minst 800, dels ock medgivas rätt för staden att utan ersättning få framdraga en avloppsledning från ett söder om järnvägslinjen, emellan landeriet Petersberg och Hafvenströmska lyckan beläget förstadsamhälle, benämnt Mariero, över mark tillhörande landeriet Källshagen och fram emot Vänern.

Vid sammanträde den 14 februari 1928 hava stadsfullmäktige i Vänersborg fattat beslut, innebärande godkännande av de huvudgrunder, som i det föregående berörts, samt innefattande bemyndigande för stadens drätselkammare att godkänna och å stadens vägnar underteckna det förändrade avtal, som vid ett beslut i överensstämmelse med nämnda huvudgrunder borde upprättas mellan kronan och staden.

På grundval av det resultat, som ernåtts vid de nya förhandlingarna med staden, har ett nytt förslag till avtal med staden utarbetats. Angående innehållet i detta förslag får jag hänvisa till en vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende fogad bilaga (*Bil. A.*).

I åtskilliga hänseenden ansluter sig det nya förslagsavtalet till det av kasernkommittén upprättade förslaget. Under hänvisning till den motivering, som av kommittén lämnats till de olika bestämmelserna, torde jag kunna inskränka mig till att i korthet redogöra för skiljaktigheterna mellan å ena sidan det nya förslaget och å andra sidan kasernkommitténs förslag. I samband härmed vill jag beröra de erinringar, som av de i ärendet hörda militära myndigheterna framställt mot kasernkommitténs förslag.

Med hänsyn till att Västgöta regementes förläggning till Vänersborg numera upphört, har en mindre jämkning av ordalydelsen i avtalets ingress ansetts påkallad.

§ 1 i de båda förslagen är av samma innehåll.

§ 2 i det av kasernkommittén upprättade förslaget har i det nya avtalet uppdelats i två paragrafer, betecknade § 2 och § 3. Innehållet i dessa två paragrafer är dock med någon jämkning, föranledd av den förändrade markdispositionen, detsamma som i kommitténs förslag.

I avseende å omfattningen av det för landstormsförrådet undantagna markområdet har chefen för tredje arméfördelningen framställt viss erinran, som biträtts av arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement. Med anledning härav får jag framhålla, att området, som i areal innehåller omkring 45 ar, näppeligen torde kunna anses vara för snävt tillmätt för ifrågakommande behov. Vidkommande brandfaran för byggnaden synas mig de härutinnan framförda betänkligheterna vara överdrivna. Beträffande frågan huruvida kronan, såsom de militära myndigheterna ansett, bör av staden fordra ersättning för skjutbodas och anläggningar, befintliga å den mark, som staden skall återbekomma, synes mig någon ändring i den av kommittén föreslagna formuleringen icke vara erforderlig. Enligt avtalets bestämmelser skall allt som är att hänföra till fast egendom tillfalla staden i samband med markområdets återställande till staden.

§§ 4 och 5 i det nya avtalsförslaget innehålla föreskrifter om markdispositioner, vilka sammanhånga med frågan om utvidgning av det för sinnessjukanstalten avsedda området.

§ 6 i det nya förslaget är av samma lydelse som § 3 i kasernkommitténs förslag.

Beträffande antalet vårdplatser har detta i det nya avtalet kunnat höjas till 800. Innehållet i § 7 överensstämmer i övrigt med § 4 i kommitténs förslag.

§§ 8, 9 och 10 i det nya förslaget äro av samma innehåll som §§ 5, 6 och 7 första stycket i kommitténs förslag.

§ 7 andra stycket i sistberörda förslag har helt utgått.

Slutligen hava i § 11 av det nya förslaget intagits föreskrifter om rätt för staden att framdraga avloppsledning över östra delen av landeriet Källshagen. Rörande det närmare innehållet av dessa bestämmelser får jag hänvisa till avtalsförslaget.

För lantförsvarets vidkommande innebär det avtalsförslag, som sålunda föreligger till prövning, att kronan skall utan vederlag med äganderätt återställa till Vänersborgs stad omkring 80 hektar av den mark, som staden tidigare överlätit till kronan för Västgöta regementes räkning. Därjämte skall kronan, likaledes utan vederlag, till staden överlämna den del av landeriet Petersberg, som är belägen söder om järnvägslinjen Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga, med en areal av cirka 2,4 hektar. I betraktande av de i ärendet föreliggande omständigheterna har jag ansett, att avtalet i denna del kan av kronan biträdas. Ej heller finner jag anledning att motsätta mig, att landstormsförrädsbyggnaden med tillhörande markområde och väg till detsamma framdeles, i händelse byggnaden icke vidare erfordras för försvarets räkning, utan ersättning övergår i stadens ägo.

De i det nya förslagsavtalet intagna bestämmelser, som sammanhånga med frågan om inredande av en sinnessjukanstalt i det ledigblivna kasernetablissemanget, hava av chefen för socialdepartementet lämnats utan erinran. Såsom bemålde departementschef i annat sammanhang föreslagit, torde kasernetablissemanget tillika med de markområden, som skola tillhöra anstalten, från och med den 1 juli 1928 böra överföras från försvarsväsendet. Vidkommande den byggnad, vari landstormsförrädet är inrymt, torde denna med tillhörande tomtområde fortfarande böra tillhöra försvarsväsendet samt genom dess försorg underhållas.

Som det av mig förordade avtalsförslaget icke blivit å stadens vägnar undertecknat, torde detsamma böra av kronan godkännas under förutsättning att avtalet med de smärre formella jämkningar i lydelsen, som kunna ifrågasättas, jämväl biträdas av staden.

Enligt det av kasernkommittén framlagda förslaget skulle den i det föregående omförmälda, kronan tillhöriga s. k. Hafvenströmska lyckan tagas i anspråk för utvidgning av det för sinnessjukanstalten avsedda jordområdet, därest detta ansåges vara för knappt tilltaget. På grund av sitt läge synes dock — såsom chefen för socialdepartementet i förut omförmälda sammanhang framhållit — nämnda fastighet icke lämpligen kunna utnyttjas för berörda ändamål. På grund härav och då annan mark i erforderlig utsträckning, såsom av det föregående torde framgå, kunnat erhållas för att tillgodose anstaltens behov, har anledning icke ansetts föreligga att ställa jämväl Hafvenströmska lyckan till anstaltens förfogande.

Innan de förenämnda förnyade förhandlingarna med Vänersborgs stad blevo igångsatta, avgav vattenfallsstyrelsen på anmodan utlåtande i anledning av vad kasernkommittén yttrat rörande möjligheten att till den föreslagna nya anstalten upplåta berörda fastighet.

I sitt den 9 december 1927 dagtecknade yttrande i ärendet meddelade vattenfallsstyrelsen, att fastigheten, utgörande stadsägan nr 87 i Vänersborgs stad, för närvarande vore av styrelsen utarrenderad till staden intill den 14 mars 1929, att fastigheten brukades såsom jordbruksfastighet, samt att styrelsen icke hade något att erinra mot att fastigheten ställdes under förvaltning av annan statens myndighet. I samband härmed framhöll styrelsen, att ett genomförande av nu föreliggande förslag till reglering av Väners vattenstånd enligt styrelsens mening ej kunde innebära eller medföra någon olägenhet för fastigheten. Då det ju emellertid vore tänkbart, att t. ex. efter

någon justering av planerna för regleringen skadeståndsanspråk kunde uppstå, borde, om fastigheten framdeles skulle komma att av kronan avyttras, den blivande ägaren avfordras förbindelse att icke i egenskap av fastighetens ägare föra någon som helst talan i mål angående Vänerns reglering.

Vid de i det föregående omförmälda nya förhandlingarna med Vänersborgs stad har staden i samband med de erbjudanden, som från stadens sida lämnats beträffande ordnandet av den planerade sinnessjukanstaltens markfråga, hemställt, att kronan måtte till staden överlåta Hafvenströmska lyckan. Härvid har staden särskilt framhållit, att fastigheten framdeles kunde komma att bliva föremål för bebyggelse. Då staden hade intresse av att den framtida byggnadsverksamheten inom området skedde på ett ur stadsplanesynpunkt lämpligt sätt, samt staden ställt sig tillmötesgående mot kronans krav i fråga om utvidgning av anstaltens markområden, borde staden beredas möjlighet att på förmånliga villkor förvärva fastigheten.

Till närmare utredning rörande Hafvenströmska lyckan har staden åberopat ett av domänintendenten i Älvsborgs län den 10 februari 1928 upprättat värderingsinstrument. Av detta inhämtas bland annat följande. Hafvenströmska lyckan är helt och hållet obebyggd och består till ungefär två tredjedelar av åker och en tredjedel av bergbackar och starkt bergbunden skogsmark. Skogsmarken är beväxt med 15- till 25-årig gles, marig skog. Ågoområdet ligger cirka 2 km. öster ut från torget i Vänersborg. Jorden har svag lutning mot norr, mot en gren av Göta älv. Den är svar att fullständigt torrlägga. Efter Vänerns reglering torde vissa delar av området ej kunna torrläggas till fullt täckdikesdjup, 1,2 meter. Taxeringsvärdet är 8,500 kronor. Den årliga avgälden utgår med 200 kronor, varjämte arrendatorn har skyldighet att betala utgående skatter. Saluvärdet å området har uppskattats sålunda

cirka 5.4 hektar åker à 1.500 kr.	.....	kronor 8,100: —
» 2.7 » skogsmark med växande skog à 500 kr.	.....	» 1,350: —
		<hr/> Summa kronor 9,450: —

I avrundat tal har domänintendenten ansett värdet å fastigheten kunna uppskattas till 9,500 kronor.

I skrivelse den 14 februari 1928 hava därefter stadsfullmäktige i Vänersborg hos Kungl. Maj:t gjort framställning om, att staden — därest Hafvenströmska lyckan icke komme att tagas i anspråk för den ifrågasatta sinnessjukanstaltens räkning — måtte få inköpa densamma för en köpeskillning av 7,125 kronor, motsvarande 75 procent av det å fastigheten satta värdet.

Till närmare motivering av den köpeskillning, som sålunda erbjudits, hava stadsfullmäktige bland annat erinrat om, att det markområde, som staden vid de förnyade förhandlingarna förklarar sig vilja ställa till sinnessjukanstaltens förfogande utöver det av kasernkommittén avsedda området, i areal innehölle 5 hektar med ett uppskattat värde av 6,000 kronor, under det att den del av landeriet Petersberg, som kronan erbjuder staden i utbyte häremot, innehölle i areal allenast 2.4 hektar med ett värde av 2,400 kronor.

Med anledning av sistberörda framställning från Vänersborgs stad har förnyat utlåtande i ärendet infordrats från vattenfallsstyrelsen.

I detta yttrande, dagtecknat den 23 februari 1928, har styrelsen anfört bland annat följande. Då numera fråga uppkommit om försäljning till Vänersborgs stad av Hafvenströmska lyckan, hade styrelsen tagit under förnyat överbägande, i vad mån det för kronan kunde bliva olägligt att avhända sig denna fastighet. Styrelsen hade därvid, med hänsyn till de sannolikt under en nära framtid förestående arbetena i närheten av Hafvenströmska lyckan för ytterligare utnyttjande av vattenkraften i Göta älv och vad därmed sam-

manhänge, kommit till den övertygelsen, att fastigheten borde bibehållas i statens ägo.

Styrelsen har därför hemställt, att stadens framställning icke måtte bifallas.

Det har syns mig vara angeläget att i förevarande sammanhang till slutlig prövning upptaga stadens framställning att med äganderätt förvärva Hafvenströmska lyckan. Denna framställning synes nämligen — churu formellt ej sammankopplad med den förut behandlade avtalsfrågan — närmast vara att anse såsom ett led i den omförmälda nya överenskommelsen angående ordnandet av markförhållandena för den avsedda nya sinnessjukanstalten. Särskilt bör härvid tagas i betraktande, att värdet av den mark, kronan enligt denna överenskommelse skulle ytterligare bekomma av staden, avsevärt överstiger värdet å den del av landeriet Petersberg, som av kronan skulle överlämnas till staden. Med hänsyn härtill synas mig starka skäl tala för att tillmötesgå stadens hemställan. På grund av vad nu angivits vara efter samråd med chefen för socialdepartementet och t. f. chefen för kommunikationsdepartementet närmare undersökning skett av möjligheterna att tillgodose stadens önskemål utan att åsidosätta det syfte, som av vattenfallsstyrelsen särskilt åberopats såsom avgörande skäl för att äganderätten till fastigheten borde bevaras i kronans hand.

Vid de överläggningar, som ägt rum i ämnet, har från vattenfallsstyrelsens sida under hand framhållits, att fastigheten kunde av styrelsen behöva disponeras under den tid, då arbeten för Vänerens reglering komme att utföras. I följd härav kunde en omedelbar försäljning av fastigheten vara för styrelsen olämplig. Enär fastigheten, sedan dessa arbeten slutförts, med relativt mindre olägenhet för styrelsen kunde avvaras, har styrelsen alternativt ansett sig kunna godtaga, att staden redan nu skulle tillerkännas rätt att förvärva Hafvenströmska lyckan, men att staden icke skulle äga tillträda fastigheten förrän ett år efter det Vänerens reglering blivit genomförd eller, om detta icke skett före år 1938, under nämnda år. Köpeskillingen borde bestämmas till det vid den omförmälda värderingen angivna värdet, 9,500 kronor. Vidare borde staden i samband med överlåtelsen tillförbindas att i egenskap av ägare till denna fastighet icke göra någon invändning eller fordra någon ersättning för arbeten eller olägenheter, som eventuellt kunde uppkomma i sammanhang med genomförandet av nämnda reglering av Väneren.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då det icke torde föreligga något intresse för kronan att efter genomförandet av Vänerens reglering i sin ägo behålla fastigheten, har jag, efter samråd med förenämnda två departementschefer, funnit mig böra förorda, att beslut om Hafvenströmska lyckans överlåtelse till Vänersborgs stad redan nu fattas. Härvid har jag ansett, att följande huvudgrunder för överlåtelsen böra bliva gällande. Som det mellan vattenfallsstyrelsen och staden upprättade nyttjanderättsavtalet rörande Hafvenströmska lyckan utlöper den 14 mars 1929, bör styrelsen berättigas att efter nämnda dag disponera fastigheten. Vattenfallsstyrelsen skall därefter utan ersättning äga att nyttja fastigheten, intill dess densamma skall tillträdas av staden, vilket bör ske å den laga fardag, som infaller ett år efter det Vänerens reglering blivit genomförd, dock senast den 14 mars 1938. Under den tid vattenfallsstyrelsen sålunda skall hava fastigheten i sin besittning, skall styrelsen vara skyldig att betala för fastigheten utgående skatter ävensom tillse, att fastigheten icke försämras. Staden skall förbinda sig att icke i egenskap av ägare till denna fastighet göra någon invändning eller fordra någon ersättning för arbeten eller olägenheter, som eventuellt kunna uppkomma i samband med genomförandet av Vänerens

reglering. Vidkommande köpeskillingen torde staden visserligen böra erhålla rätt att förvärva fastigheten för det av staden föreslagna beloppet, 7,125 kronor. Med hänsyn till vattenfallsverkets ställning såsom affärsdrivande verk synes emellertid ett avhändande av fastigheten till lägre pris än det åsatta värdet, 9,500 kronor, icke böra medföra förlust för vattenfallsverket. I följd härav lärer den köpeskillning, som staden skall erlægga till vattenfallsstyrelsen, böra bestämmas till 9,500 kronor att av staden erläggas vid tillträdet. Skillnaden mellan sistberörda belopp och det av staden erbjudna beloppet 7,125 kronor, eller 2,375 kronor, torde, såsom chefen för socialdepartementet i förenämnda proposition nr 165 förutsatt, böra utgå till staden från medel under femte huvudtiteln.

Enligt vad jag under hand erfarit, torde det nu angivna förslaget i stort sett tillfredsställa stadens önskemål.

De närmare villkoren för den ifrågasatta överlåtelsen torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.»

Det av t. f. departementschefen upprättade avtalsförslaget är såsom bilaga fogat vid detta utlåtande.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som denna dag avgivit särskilt utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 165 framlagda förslag angående anslag till hospitalsbyggnader m. m. och därvid i allt väsentligt tillstyrkt nämnda förslag i vad det avser anordnande av sinnessjukanstalt i Västgöta regementes kasernetablissemang invid Vänersborg, har icke funnit anledning till erinran mot det i förevarande proposition framlagda avtalsförslaget. Utskottet har dock ansett sig böra föreslå, att viss frihet lämnas Kungl. Maj:t att företaga erforderliga jämkningar i förslaget.

Utskottet hemställer alltså,
att riksdagen må

a) godkänna det av t. f. chefen för försvarsdepartementet förordade och såsom bilaga A vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 20 mars 1928 fogade förslag till avtal med staden Vänersborg rörande det framtida disponerandet av Västgöta regementes förutvarande kasernetablissemang m. m., under förutsättning att avtalet med de jämkningar, som kunna ifrågasättas, jämväl biträdas av staden;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av t. f. departementschefen angivits, och på de villkor i övrigt, som må bestämmas av Kungl. Maj:t — träffa avtal med Vänersborgs stad om överlåtande till staden av den s. k. Hafvenströmska lyckan.

Stockholm den 24 maj 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 171.

Bil.

T. f. departementschefens avtalsförslag.

Med anledning av att Västgöta regementets förläggning till Vänersborg upphört träffas härmed mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt Vänersborgs stad, å andra sidan, följande avtal:

§ 1.

Staden förklarar, att av det markområde, som staden genom kontrakt den 25 och den 28 november 1906 med full äganderätt upplåtit till kronan och varå kronan den 16 februari 1925 erhållit lagfart, den del, som är belägen söder om den genom området gående allmänna landsvägen, alltjämt skall med full och oinskränkt äganderätt tillhöra kronan.

§ 2.

Den del av nämnda markområde, som är belägen norr om allmänna landsvägen, skall, med de undantag varom i §§ 3 och 4 här nedan förmäles, av kronan senast den 1 juli 1928 i befintligt skick utan ersättning återställas till staden.

§ 3.

Den landstomsförrådsbyggnad, som är belägen å det i § 2 omförmälda område, skall jämte erforderligt markområde och väg till detsamma alltjämt tillhöra kronan.

Det för nämnda byggnad erforderliga markområdet skall, förutom själva byggnadsgrunden, omfatta ett jordområde sträckande sig åt öster intill den till byggnaden från allmänna landsvägen ledande vägen, åt norr 15 meter från byggnadens yttre grundmur, åt väster 10 meter från grundmuren samt åt söder till det här befintliga parkområdets yttre gräns.

Därest byggnaden icke vidare kommer att bliva erforderlig för försvarets räkning, skall såväl byggnaden som det enligt denna paragraf till kronan upplåtna mark- och vägområdet utan ersättning återställas till staden.

Kronan skall äga rätt att begagna den brunn, som i närheten av landstomsförrådsbyggnaden finnes upptagen å den till staden återlämnade marken, ävensom nödig väg till brunnen. För denna rättighets bestånd må kronan söka och erhålla inteckning för servitut.

§ 4.

För att lämplig förbindelse över allmänna landsvägen skall kunna erhållas från det i § 1 omförmälda området till de kronan tillhöriga landerierna Fredrikslund och Källshagen, skall den del av det i § 2 angivna området, som närmast gränsar till landeriet Fredrikslund, alltjämt med full och oinskränkt äganderätt tillhöra kronan. Det område, som kronan sålunda skall med äganderätt behålla, innehåller i areal omkring 5 hektar och har å en av stadsingenjören O. A. Grude den 10 februari 1928 upprättad karta till sina gränser närmare utmärkts med violett färgbeteckning.

§ 5.

Kronan skall utan ersättning med äganderätt till staden överlåta den söder om järnvägslinjen Uddevalla—Vänersborg—Herljunga belägna delen av landeriet Petersberg, i areal innehållande omkring 2,4 hektar, vilken del å förenämnda karta till sina gränser utmärkts med grön färgbeteckning.

§ 6.

Sedan förrättningar för markens avstyckning ägt rum, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och staden angående överlåtande till staden av de markområden, som staden på sätt ovan sagts skall erhålla av kronan. Kostnader för avstyckning och lagfart bestridas av staden.

§ 7.

I det etablissemang, som finnes uppfört å den i § 1 omnämnda mark, skall, efter det erforderliga ombyggnader blivit verkställda, inredas en sinnenjukanstalt med plats för minst 800 patienter.

§ 8.

Staden förbinder sig att tillhandahålla den institution, som kommer att inrymmas i etablissemang, vatten, gas och elektrisk ström till samma pris, som därför betalas av större avnämare inom staden.

§ 9.

Om ifrågavarande etablissemang icke före den 1 juli 1930 tagits i bruk för sitt nya ändamål, förbinder sig kronan att, intill dess så bliver fallet, från sagda dag till staden utgiva ersättning, beräknad efter 15,000 kronor för helt kalenderår.

Har etablissemang icke tagits i anspråk för berörda ändamål före den 1 juli 1933, skall den årliga ersättningen därefter utgå efter ett belopp av 25,000 kronor för helt kalenderår.

§ 10.

Vidkommande den utfartsväg om nio meters bredd, varom förmåles i 1906 års kontrakt § 1 sista stycket, skall densamma liksom hittills tillhöra staden; och förbinder sig kronan att utan ersättning till staden upplåta erforderlig mark för att denna väg må erhålla en ytterligare bredd av tre meter, varjämte kronan skall, likaledes utan ersättning, tillhandahålla staden nödigt markområde vid denna vägs korsning av järnvägslinjen för anläggande av en viadukt över järnvägen.

§ 11.

Kronan medger, att staden utan ersättning skall äga rätt framdraga avloppsledning från förstadssamhället Mariero över östra delen av det kronan tillhöriga landeriet Källshagen till Väneren.

Sedan avloppsledningen framdragits, skall staden äga tillträde till landeriet Källshagen, i den mån så är erforderligt för verkställande av tillsyn och utförande av underhållsarbeten å ledningen.

Staden åtager sig att städse bekosta alla de arbeten, som finnas erforderliga för att — efter avslutande av företagna ledningsarbeten — återställa marken i ordnat skick.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt Vänersborgs stad det andra exemplaret.

Stockholm den . . . . .

Å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande:
Vänersborg den . . . . .